

Посібник Для Журналістів
**Про Документування
Міжнародних
Злочинів**

CENTRE FOR LAW
AND DEMOCRACY

NEWS MEDIA EUROPE

Зміст

Стислий зміст	3
Вступ	4
1. Захист незалежності та ролі журналістів	6
Незалежність і збереження ролі журналістів	6
Захист конфіденційних джерел та привілей свідчення.....	7
2. Визначення основних міжнародних злочинів	9
3. Загальні питання щодо злочинів	11
4. Збирання доказів	13
Безпосереднє збирання доказів.....	13
Опитування Потерпілих та Свідків	13
Захист інформації.....	14
Перевірка ланцюгу захисту.....	15
Поради.....	15
5. Ресурси.....	16

Стислий зміст

Робота журналістів це, насамперед, інформування громадськості. Однак журналісти, що висвітлюють конфліктні зони, в деяких випадках стають першочерговими свідками злочинів, включаючи міжнародні: систематичне вбивство цивільних осіб, серйозні катування та масове сексуальне насильство. Саме журналісти найчастіше опиняються в унікальному становищі для документування злочинів не тільки в своїх професійних цілях, а й для забезпечення збереження доказів таким чином, щоб пізніше вони могли бути подані до судових органів.

Цей Посібник¹ спрямований на надання простих та доступних порад журналістам (і редакторам), які фіксують інформацію, що може бути доказом міжнародних злочинів. Посібник не має мети перетворити читачів у слідчих чи експертів. Натомість він пропонує підтримку журналістам, які стали учасниками подій, ймовірно пов'язаних з міжнародними злочинами. Зазвичай дуже прості кроки можуть істотно підвищити доказову цінність інформації. Хоча цей Посібник зосереджений на міжнародних злочинах, та ж сама інформація також може бути корисною для надання доказів порушення прав людини та інших видів зловживань.

Посібник розпочинається дискусією про те, чому важливо, щоб журналісти не йшли на компроміс у своїй незалежності. Крім того, також висвітлено аспекти їх прав на захист конфіденційних джерел. Щоб захистити цілісність роботи журналістів, міжнародне право, зазвичай, передбачає конфіденційність джерел, щоб переважати над викривальними джерелами для збору інформації, яка може бути актуальною для розслідування міжнародних злочинів.

Після визначень різних міжнародних злочинів у Посібнику перелічені шляхи збереження інформації, яку журналісти можуть мати, як правило, у вигляді зображень, свідчень та документів, щоб згодом вона могла бути представлена як доказ у суді. Це, зокрема, передбачає підвищення надійності інформації, наприклад, шляхом збереження метаданих про неї, та збереження надійного ланцюжка її захисту. Ряд ресурсів, які відкрито доступні журналістам і які призначені для допомоги в цьому, перераховані в розділі Ресурси.

Інтерв'ю з жертвами та свідками можуть надати ключову інформацію про вчинення злочинів. Важливо отримати інформовану згоду перед проведенням співбесіди. Як правило, це означає, що людина розуміє, хто ви, як буде використовуватися співбесіда і хто її побачить, а також будь-які потенційні ризики. Проста підписана форма згоди від людини – це найкращий варіант, хоча жива записана усна згода також може бути достатньою. Слід зазначити, що анонімна інформація не може бути прийнята як доказ в судах.

Дуже важливо тримати фізичну та цифрову інформацію в безпеці, зокрема, коли уряд вороже ставиться до переслідування міжнародних злочинів або свободи ЗМІ. Існує кілька способів мінімізації ризиків безпеки, таких як: зберігання інформації в зашифрованому форматі; видалення або приховування файлів на вашому пристрої; шифрування; анонімізація або видалення імен контактів; надійне архівування доказів. У цьому можуть допомогти кілька ресурсів, які відкрито доступні журналістам у розділі Ресурси.

¹ Цей посібник був підготовлений «Центром права та демократії» ([Centre for Law and Democracy](#)) у партнерстві з «Ньюз медіа юроп» ([News Media Europe](#)), з надією зробити свій внесок у журналістику. Це впливає з нашого визнання зростаючого інтересу, висловленого новинними організаціями в кращому розумінні того, як документувати військові злочини.
[Посібник Для Журналістів Про Документування](#)

Основна справа журналістів – розслідувати те, що відбувається в суспільстві та повідомляти про це громадськість. При здійсненні цієї основної роботи, журналісти можуть виявляти інформацію про злочини, в тому числі міжнародні. Це може статися особливо там, де вони звітують або працюють в зонах конфлікту, будь то міжнародні або внутрішні конфлікти. Крім повідомлення, яке часто є дуже цінною інформацією для громадськості, журналісти також можуть зберегти цю інформацію таким чином, щоб вона в окремих випадках могла бути подана до суду, як доказ злочинів. Мета цього Посібника полягає в тому, щоб допомогти журналістам зрозуміти, яка інформація може представляти докази вчинення міжнародних злочинів, як здобути та зберегти цю інформацію, щоб посилити можливість її подання як доказ у суді.

Журналісти не є поліціантами чи кримінальними слідчими і є ризику, пов'язані з їх залученням до збору інформації про злочинну поведінку. Це може бути дуже важливо для журналістів, що бажають зробити свій внесок в цю діяльність, але це не повинно стати настільки обтяжливим, щоб відволікати їх від основної роботи – журналістських репортажів, або підривати їх журналістську незалежність. Не менш важливо й те, що якщо їх робота в цій сфері стане загальнодоступною, то вони можуть стати об'єктами нападу тих, хто несе відповідальність за злочини. Тих, хто явно не хоче, щоб їх переслідували і вже продемонстрували, що здатні займатися злочинною діяльністю.

Цей Посібник спрямований на надання простих, доступних порад журналістам (і редакторам), які знаходяться на місцях і добувають інформацію, яка, можливо, є доказом міжнародних злочинів. Інформація не має бути спрямована на перетворення читачів на експертів по праву доказів – надзвичайно складній галузі права, що варіює, крім того, від однієї правової системи до іншої. Тільки офіційні кримінальні слідчі, адвокати, прокурори і, зрештою, судді вирішать, чи являється інформація, отримана журналістами, прийнятною в суді. Але цей Посібник допоможе журналістам зрозуміти, яка інформація може бути корисною для забезпечення переконання і тим самим обмежити збирання недоречного матеріалу. Також Посібник підкаже, як зробити деякі прості кроки для підвищення шансів на те, що отримана інформація може бути прийнятною, як доказ в суді.

Зазвичай дуже прості кроки можуть істотно підвищити цінність інформації. Наприклад, зображення купи щєбню може виявитися недостатнім. А ось штампування цього зображення даними геолокації покажуть, що це місце де колись був будинок. І це є зовсім іншою справою. Аналогічним чином, зображення мертвого тіла, що лежить на вулиці, може бути непереконливим. Але штампування часу, покаже що зображення було зроблене відразу після того, як озброєна група переїхала через цю область. Кожна країна має дуже довгий список злочинів. Основна увага в цьому Посібнику приділяється серйозним міжнародним злочинам, визначеним [Римським статутом Міжнародного кримінального суду](#) (Римський статут), в якому фігурують три основні злочини: злочин геноциду, злочини проти людяності та військові злочини.

Для цілей цього Посібника широко використовується термін «журналісти», щоб охоплювати не тільки осіб, які регулярно працюють в професійних ЗМІ, але й фрілансерів, блогерів і ряд інших осіб. Дійсно, поради, що містяться в цьому Посібнику, також можуть бути корисними для громадських журналістів, якщо вони випадково натраплять на інформацію, яка, здається, розкриває докази міжнародного злочину.

Причини, чому для журналістів важливо збирати таку інформацію, досить очевидні. Через свою професійну спрямованість, журналісти можуть бути в змозі зібрати докази, які в іншому випадку не були б доступні прокурорам. Це, своєю чергою, може допомогти двома ключовими способами. По-перше, це може допомогти встановити, що злочин був скоєний та виявити ймовірних винних осіб. Це суттєво допоможе професійним кримінальним слідчим зібрати додаткову інформацію. По-друге, це може допомогти встановити основні елементи злочинів, в тому числі дії, які складають ці злочини та осіб, які їх скоїли.

У той час як увага до цього Посібника зосереджена на міжнародних злочинах, та ж інформація може бути корисною для надання доказів прав людини та інших видів зловживань. Це може бути дуже важливим для хроніки історичних записів, для цілей примирення або для забезпечення репарацій, а також для того, щоб допомогти суспільствам змиритися з минулим.

Слід зазначити, що багато підтримки для забезпечення безпеки інформації, яка збирається непрофесіоналами, надається різними міжнародними неурядовими організаціями. Методи аутентифікації, як наприклад: використання інформації, яка доступна публічно, щоб показати, де і коли були захоплені докази (див. codastory.com/newsletters/war-crimes-in-digital-age/) - допомагає безпечно зберігати інформацію, в тому числі щоб переконатися, що вона не порушена. Зрештою, цей Посібник надає список ресурсів, які можуть використовувати журналісти, включаючи відповідні цифрові додатки. Це може стати корисним у добуванні та зберіганні якісної інформації, а також контактів організацій, які можуть допомогти журналістам у документуванні міжнародних злочинів.

1. Захист незалежності та ролі журналістів

Незалежність і збереження ролі журналістів

При звітуванні про події в суспільстві для журналістів дуже важливо зберігати свою редакційну незалежність і об'єктивність, а також підтримувати сприйняття суспільством цієї незалежності. Фактична втрата незалежності може виявити упередження в репортажі журналіста, в той час, як сприйняття втрати незалежності може підірвати довіру аудиторії. І те й інше може бути під загрозою, якщо журналісти збирають інформацію про міжнародні злочини, і особливо якщо це відіграє важливу роль у їхній роботі. Це включає незалежність від сторін конфлікту, поліції та інших правоохоронних і державних органів. Це може створювати труднощі при збиранні інформації про міжнародні злочини, які є серйозними і часто жакливими зловживаннями не тільки закону, а й цінностей, які є дорогими всьому суспільству.

Журналісти можуть керуватися формальним системам і правилам, що стосуються незалежності. Це залежить від медіа, на яке вони працюють. У багатьох країнах існують системи самодіяльного, або статутного регулювання. Вони накладають кодекси поведінки або етики на засоби масової інформації, які вони охоплюють. ЗМІ у свою чергу можуть включати деонтологічні стандарти, що стосуються незалежності та балансу в звітності. Державні ЗМІ в ліберальних демократіях також піддаються суворим правилам незалежності та неупередженості, в тому числі від уряду та політичних діячів.

За межами справедливої незалежності та її сприйняття, важливо, щоб журналісти не допускали, щоб будь-яка роль у зборі інформації про міжнародні злочини підривала їх основну роль як журналістів, особливо якщо вони працюють у сфері новин. Громадськість повинна отримувати своєчасний і якісний новинний контент і відволікання уваги журналістів на кримінальне переслідування може підірвати це. Ця роль особливо важлива для журналістів, які повідомляють про збройні конфлікти, які часто є частиною контексту, в якому здійснюються міжнародні злочини.

Важливість отримання громадськістю точної, своєчасної інформації у таких ситуаціях є надзвичайно високою. І все ж таки структурні фактори підривають цю функцію, включаючи небезпечний характер звітності про конфлікти, а також той факт, що сторони конфліктів часто активно прагнуть приховати важливу інформацію від громадськості, прагнуть контролювати розповідь, часто через поширення дезінформації. Дійсно, незалежні ЗМІ мають важливе значення для протидії часто помилковим розповідям уряду та учасників бойових дій.

Це було визнано Міжнародним кримінальним трибуналом для Югославії у справі *прокурора проти Радослава Брдяніна і Моміра Таліка*, де як суд, так і апеляційні палати визнали, "що військові кореспонденти відіграють життєво важливу роль у донесенні до міжнародної спільноти жахів і реальностей конфлікту".²

² Апеляційна палата Міжнародного кримінального трибуналу з переслідування осіб, відповідальних за серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, вчинених на території колишньої Югославії з 1991 року, Рішення про апеляційну скаргу, 11 грудня 2002 року, Справа No. IT-99-36-AR73.9, п. 36, <https://www.icty.org/x/cases/brdanin/acdec/en/randall021211.htm#30>.

Дещо іншою проблемою є потреба журналістів у захисті безпеки. Документування злочинної поведінки може бути небезпечним тому, що винні сторони не хочуть бути притягнутими до відповідальності. Щоб уникнути зловживання, вони можуть бути готовими до подальшої злочинної поведінки, навіть до відплати. Для журналістів важливо розуміти ширший контекст, у якому відбувається їхня діяльність із документування злочинів. Ризики безпеки можуть бути особливо підвищені, якщо влада сама бере участь у злочинах або хоче приховувати їх.

У справі Радослава Брдяніна і Маміра Таліка Судова палата зайняла позицію, що хоча журналісти, які повідомили про конфлікт, не повинні бути «непотрібними», як тільки були опубліковані матеріали та вказані джерела, ризик, що свідчить про збір новин і репортаж, був мінімальним, отже, достатнім, якщо докази були «відповідними»³. Апеляційна палата розрізняла журналістів загалом та військових кореспондентів як певну категорію журналістів, зосереджуючи своє рішення лише на останній групі. Вона визнала, що навіть там, де було викрито джерело і опублікована інформація, такі питання, як незалежність і безпека військових кореспондентів, продовжують бути актуальними, коли справа доходить до того, щоб змусити їх свідчити. Особливо якщо така практика стала рутинною. У світлі цього, Апеляційна палата запропонувала тест з двох частин для прийняття рішення про законність вимагати від військового кореспондента свідчити.

По-перше, петиційна сторона повинна продемонструвати, що шукані докази мають пряме і важливе значення у визначенні основного питання у справі. По-друге, вона повинна показати, що шукані докази не можуть бути отримані в іншому місці.⁴

Значна частина конкретних міркувань Палати оберталася навколо особливої ролі та діяльності військових кореспондентів, тому незрозуміло, наскільки цей підхід стосуватиметься інших журналістів. Багато чого може залежати від конкретних обставин кожної справи. Палата також вважала, що оригінал опублікованої статті буде прийнятним в залежності від його актуальності та інших супутніх міркувань.

³ Там же, п. 8.

⁴ Там же, п. 50. Повне міркування Палати з цього питання міститься в параграфі 34-51 рішення.

2. Визначення основних міжнародних

Як зазначалося вище, основна увага в цьому Посібнику приділяється серйозним міжнародним злочинам, які визначені Римським статутом. Стаття 5 (1) цього Статуту визначає чотири види міжнародних злочинів, а саме: злочини геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини та злочини агресії. Однак на останньому з них були поставлені різні умови, які стосуються тільки високопоставлених осіб, які направляють військові дії, так що це менш актуально для журналістів, які працюють у цій сфері. В результаті цей Посібник буде зосереджений на трьох інших злочинах.

Геноцид визначається в статті 6 Римського статуту як «будь-який з наступних актів, вчинених з метою знищення, повністю або частково, національної, етнічної, расової або релігійної групи, як такої». Далі в статті наведено п'ять конкретних дій, а саме: вбивство членів такої групи; заповдіяння серйозних тілесних або психічних ушкоджень членам такої групи; навмисне створення для будь-якої групи таких життєвих умов, що розраховані на повне або часткове фізичне знищення її; заходи, спрямовані на запобігання народженню всередині такої групи - насильницька передача дітей з однієї людської групи до іншої.

Злочини проти людяності визначені в статті 7 (1) Римського статуту як «будь-які з наступних актів при вчиненні в рамках широкомасштабного або систематичного нападу на будь-яких цивільних осіб, якщо такий напад відбувається свідомо». За цим слідує список з 11 конкретних і серйозних злочинів, таких як вбивство, тортури, зґвалтування, поневолення, депортація, примусове зникнення, переслідування (проти ідентифікованої групи) та інші «нелюдські вчинки подібного характеру, що навмисно завдають великих страждань, або серйозні травми тілу, психічному або фізичному здоров'ю». Деякі терміни, що використовуються в статті 7 (1), визначені в статті 7 (2). Ці дії можуть кваліфікуватися як злочини проти людяності, незалежно від того, чи вони вчинені проти цивільних осіб у збройному конфлікті або в мирний час. Визначальними ознаками тут є те, що акти повинні бути поширеними або систематичними та спрямовані проти цивільного населення. При цьому список дій дуже широкий. Так, у справі *прокурора проти Нахімана, Барайаґвіза і Нгезе* Судова палата Міжнародного кримінального трибуналу для Руанди стверджувала, що мова ворожнечі сама по собі може бути переслідуванням, одним з актів, які складають злочини проти людяності.⁵

Воєнні злочини визначені в статті 8 (2) Римського статуту як такі, що охоплюють чотири основні категорії актів, а саме: (1) «[г] серйозні порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року» (перераховані 8 конкретних актів); (2) [о] серйозні порушення законів і звичаїв, що застосовуються в міжнародному збройному конфлікті (перераховані 26 конкретних актів); (3) для збройних конфліктів, що не є міжнародними «серйозні порушення статті 3 загальних для чотирьох Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року» (перераховані 4 конкретні акти); і (4) знову для збройних конфліктів, що не є міжнародними «[о] серйозних порушень законів і звичаїв, що застосовуються в збройних конфліктах» (перераховані 12 конкретних актів). Визначальною особливістю тут є те, що порушення будуть «серйозними» або «надзвичайно серйозними». До списків конкретних актів належать тяжкі злочини проти осіб: вбивство, катування, зґвалтування або образа особистої гідності; напад на об'єкти, що охороняються – такі як будівлі, що несуть "відмінні символи Женевських конвенцій" або присвячені релігії, освіті або мистецтву; мародерство або знищення майна без будь-яких військових цілей; участь у заборонених видах війни, використання отрути або певних видів заборонених куль; використання цивільних осіб як щитів. Знову ж таки, сфера дії дуже широка.

Мета Посібника – дуже коротко викласти суть основних міжнародних злочинів, охоплених Римським статутом, не намагаючись забезпечити читачам точне розуміння їх масштабів. Швидше, мета полягає в тому, щоб дати загальне уявлення про види дій, які можуть становити такі злочини. Головним завданням журналістів є те, що міжнародні злочини визначаються дуже широко.

Тут можна говорити про базові злочини – тобто, основні акти, описані в списках для кожного з цих злочинів, а потім те, що потрібно для їх перекладу в міжнародні злочини (такі як поширеність або систематичність, або вчинення з наміром знищити повністю або частково відповідну групу). Мабуть, журналістам не дуже важливо занадто перейматися цим. Замість цього корисно збирати інформацію, яка може представляти докази будь-якого з базових злочинів, що вчиняються, а потім дозволити професійним слідчим або прокурорам, вирішити, чи представляють вони собою міжнародні злочини. Кожен злочин може бути розбитий на певні елементи (або частини), кожна з яких має бути доведена, щоб забезпечити переконання. Наприклад, консенсуальний секс – це не зґвалтування, тому одним із елементів, які мають бути доведені для цього злочину, є відсутність згоди. Дуже важливо, що кожен злочин передбачає як доказ того, що обвинувачений вчинив кожен фізичний елемент злочину (або вчинок), так і те, що обвинувачений був психічно осудним (в цілому, що він або вона мали намір вчинити діяння). Різні фактори можуть бути доказом наміру. Приміром, той факт, що цивільний був застрелений у потилицю в тому районі та в той час, коли не відбувалося жодних активних бойових дій, може допомогти довести намір вбивства, на відміну просто інциденту заподіяння шкоди. У багатьох випадках доказ наміру є найбільш складним питанням для звинувачення. Тому, якщо є інформація, яка може довести наміри, дуже важливо спробувати отримати її.

⁵ Рішення і вирок, 3 грудня 2003 року, Справа No. ICTR-99-52-T, п. 1072
<https://ucr.irmct.org/scasedocs/case/ICTR-99-52#eng>.

3. Загальні питання щодо доказів

Для цілей цього Посібника термін «докази» або «допустимі докази» може відрізнятися від інформації через те, що перший може бути представлений в суді як частина інформації, яка йде на доказ провини або невинності обвинуваченого. Докази можуть бути в цілому розбиті на три основні типи, а саме: прямі – ті, що свідчать про те, що злочин був скоєний (зображення померлого цивільного, що показує, що він помер від кульового поранення); зв'язувальні – ті, що вказують на тих, хто несе відповідальність (свідчення очевидців про те, хто стріляв з пістолета); контекстуальні – ті, що допомагають зрозуміти ширші питання у справі, а також інтерпретувати інші докази (спутникові знімки показують, що в районі не було ворожих солдатів на момент пострілу).

Доказ, як і інформація, з якої він отриманий, набуває різних форм, з яких найбільш актуальними для нинішніх цілей є: зображення (фото або відео); показання (наприклад, потерпілих або свідків, які можуть бути підписані документами або аудіо/відео стрічками); фізичні докази (наприклад, кулі або снаряди); - документальні докази (наприклад, підписаний лист); експертні докази (наприклад, криміналістичний аналіз картини для виявлення того, що вона показує). Журналісти зазвичай зосереджуються на перших чотирьох і, в основному, на перших двох пунктах. Здобуття доказів може бути прямим (наприклад, через фотографування місця злочину) або непрямим (наприклад, через інтерв'ю з жертвою або свідком).

В цілому, три ключові елементи повинні бути присутні, щоб інформація розглядалася як доказ (тобто, мала можливість бути представленою у суді). Навіть якщо інформація не відповідає всім трьом з цих елементів, вона все одно може бути актуальною для управління суб'єктами правосуддя. Наприклад, інформація, якій бракує цих якостей, все ще може бути достатньо доречною, щоб ініціювати офіційне розслідування або навіть арешт.

1. Релевантність

Релевантність відноситься до інформаційної тенденції доводити один з елементів злочину чи, інакше, робить «існування факту у питанні більш менш ймовірним»⁶. Часто докази мають бути підтверджені іншими доказами. Те, що інформація не одноосібно доводить чи спростовує елемент злочину, не означає, що вона не є актуальною. Але вона потребує матеріальної підтримки доказу чи іншого елемента злочину, навіть якщо це лише контекстуально. Зрештою слідчі, адвокати та судді вирішують питання актуальності. Але розслідування основних міжнародних злочинів вище має допомогти журналістам зосередитися на інформації, яка, швидше за все, буде актуальною.

⁶ Микита Механдру та Алекса Кеніг, "Докази з відкритих джерел та Міжнародний кримінальний суд, (2022) 35 Harvard Human Rights Journal, <https://harvardhri.com/2019/04/open-source-evidence-and-the-international-criminal-court/>

2. Надійність

Достовірність стосується інформації, що має ті якості, які суди повинні дозволити визнати доказом. Таким чином, це для наших цілей найважливіший з трьох елементів, і той, де конкретні дії журналістів по відношенню до інформації можуть мати найбільший вплив.

Надійність, у свою чергу, можна в широкому сенсі розбити на три суб-якості:

- Верифікація: інформація - це чим вона є. Включає у себе ряд особливостей, серед яких метадані. Наприклад, показувати місцезнаходження, дату і час отримання інформації може бути дуже важливим.
- Автентичність: інформація не була порушена. Тут актуальні кілька особливостей, серед яких можливість продемонструвати надійний ланцюжок захисту інформації може бути важливим (тобто, щоб було зрозуміло, хто мав доступ до цифрових файлів).
- Достовірність чи вага, яку слід присвоїти інформації. Це знову ж таки залежить від ряду факторів, таких як джерело або автор інформації, та наскільки визначальним є факт у справі.

3. Відсутність упередженого ефекту

Інформація може бути виключена або визнана неприпустимою, якщо це, швидше за все, створить упереджений ефект з певним акцентом на упередження обвинуваченого, що порушить презумпцію невинності. Наприклад, навіть достовірна інформація може вводити в оману, створювати емоційні упередження чи несправедливо змінювати думку тих, хто приймає рішення, тобто суддів чи присяжних. Наприклад, живе, гостре відео удару кулі в голову цивільного може викликати сильну емоційну реакцію, тоді як ще зображення голови цивільного та кулі, може мати таку ж доказову актуальність, але не мати значного емоційного впливу. Відео обвинуваченої особи, яка діє агресивно і лається в поліції, хоч і звинувачується в зовсім іншому злочині, також може вважатися упередженим. Практично найкращим способом для журналістів, щоб уникнути виключення інформації на цій основі, може бути спроба документувати докази в декількох форматах, якщо це можливо.

4. Збір доказів

Цей розділ Посібника містить дуже практичні поради щодо того, як збирати інформацію, щоб збільшити ймовірність того, що вона може бути визнана як доказ у суді. Само собою зрозуміло, що при роботі в зоні конфлікту, особливо в момент, коли конфлікт активний, журналістам необхідно вжити відповідних заходів безпеки, наприклад, носіння захисного обладнання.

Отримання інформації безпосередньо

Основна мета під час запису інформації безпосередньо, будь то фотографія, відео або аудіозапис – це збір якомога більшої кількості допоміжної інформації, включаючи метадані, щоб встановити, де і коли була зібрана інформація, кого або чого вона стосується і так далі. Багато сучасних пристроїв можуть автоматично додавати дату, час та інформацію про місцезнаходження до записів та ряд додатків, таких як надані eyeWitness та InformaCam, спільний проект The Guardian та WITNESS (див. нижче, у розділі **Ресурси**) також можуть зробити це. Захоплення камерою зовнішніх джерел (таких як годинник, вуличний знак або зображення газети того дня), як частину запису є ще одним способом зробити це.

Підтримка інформації більш ніж в один спосіб завжди корисна. Корекція вмісту вашого запису з очевидцями, коли це можливо, дуже корисна. Допоміжна інформація також може бути надана поряд із записом, наприклад, шляхом надання її в аудіоформаті в рамках запису або на підписаному документі. Завжди корисно зберігати окреме письмове резюме як відповідних метаданих, так і опис того, що саме й ким було захоплено, а також будь-яку додаткову допоміжну інформацію («Я зайшов на цю вулицю незабаром після того, як вона була місцем активних бойових дій та стрілянини, все ще можна було почути поруч»). Це не тільки допомагає перевірити записану інформацію, але також може бути корисним для оновлення пам'яті, якщо ви повинні бути покликані свідчити в суді про інформацію пізніше.

Якщо інформація (запис, документ або фізичні докази) надається третьою стороною, важливо документувати, хто надав її вам, а також фіксувати відповідні метадані, що стосуються неї (де і коли інформацію отримали).

З точки зору обсягу інформації для збору, подумайте про види злочинів, які, можливо, були скоєні, яка інформація може допомогти встановити, що злочин був скоєний, хто це зробив і який намір переслідувався. Опитування жертв, очевидців та навіть потенційно залучених сторін може бути надзвичайно потужним способом розширення обсягу видобутої інформації.

Інтерв'ю з жертвами та свідками

Як зазначалося вище, інтерв'ю з жертвами та свідками можуть надати важливу підтверджувальну чи пряму інформацію про скоєння злочинів. Пункти, викладені вище про підтримку та обсяг зібраної інформації, застосовуються так само, як і для безпосереднього її отримання.

Дуже важливо отримати інформовану згоду потенційних співрозмовників, перш ніж взяти в них інтерв'ю. Поняття «інформована згода» виходить з чотирьох фундаментальних принципів: розкриття мети та цільового використання співбесіди; добровільність (тобто відсутність надмірного тиску на згоду на співбесіду); розуміння співрозмовником того, як використовуватиметься інтерв'ю; компетентність дати згоду. Це означає, що співрозмовник розуміє, хто ви, де буде показано/використано інтерв'ю, хто його побачить, а також усвідомлює будь-які потенційні ризики, пов'язані з наданням цього інформаційного матеріалу.

Найкращий спосіб продемонструвати згоду – це отримати від людини просту підписану форму згоди, хоча живої усної згоди (відео краще, ніж аудіо) також може вистачити. Хоча незаписана усна згода все ще є згодою, пізніше може бути важко довести, що вона була дана, якщо виникне необхідність.

Зверніть увагу, що анонімні докази не є допустимими в суді, тому вам потрібно буде розкрити ім'я будь-кого, хто надає інтерв'ю. Інтерв'ю може бути безпосередньо прийнятим в суді як доказ або суд може вимагати від особи, яка надає інтерв'ю, бути доступною для перехресного розгляду адвокатами для захисту.

Зверніть увагу, що при співбесіді важливо бути максимально професійним. Важливо не допустити будь-яких припущень про те, що сталося, проникнути в інтерв'ю. Наприклад, якщо ви ставите провокаційні питання, що впливають на відповіді, пізніше це інтерв'ю може бути неприпустимим у суді. Також це може зіпсувати інтерв'ю настільки, що навіть подальше опитування однієї й тієї ж особи професійним кримінальним слідчим може вважатися неприпустимим. Якщо ваші питання переконують співрозмовника в тому, що трапилось, підтвердження цього вже не може бути визнаним незалежним доказом.

Авторитет співбесідника також є важливим фактором. Наприклад, важлива узгодженість їх інтерв'ю як внутрішньо (тобто, вони не суперечать собі), так і з іншими доказами (тобто, вони не суперечать тому, що говорили інші). Наскільки ваші співбесідники мають безпосереднє знання про події, що розглядаються, також важливо. Як інтерв'юер, ви повинні намагатися дотримуватися фактів – вони мають пряме значення, а також уникати питань, які викликають думки, а замість цього зосередитися на фактичних питаннях.

Збереження безпеки інформації

Очевидно, дуже важливо зберігати безпеку як фізичної, так і цифрової інформації. Це може бути особливо важливим, коли уряд, ймовірно, буде вороже ставитися до захоплення інформації про міжнародні злочини. У цьому випадку безпека інформації важлива як для її збереження, так і для вашої власної безпеки.

Існує ряд способів мінімізації ризиків безпеки, таких як: зберігання інформації в зашифрованому форматі; видалення/приховування файлів з/на вашому пристрої; шифрування/анонімізація/видалення імен контактів для їх захисту; надійне архівування доказів (в ідеалі на зовнішньому жорсткому диску та/або в хмарному сховищі); Про збереження вашої інформації дивиться Посібник WITNESS «Активісти», з архівування – відео в розділі Ресурси. Вам також можуть допомогти програми, розроблені міжнародними групами громадянського суспільства. Наприклад, додаток eyeWitness автоматично видаляє копії з телефону, як тільки інформація завантажується на їх сервер, додаток маскується на головному екрані телефону.

Перевірка ланцюгу захисту

Важливою частиною перевірки на наявність цифрової інформації є підтримка ланцюжка захисту цифрових файлів, що містять цю інформацію. В іншому випадку, втручаються сторони, які «торкаються» файлів, можуть змінити їх. Збереження ланцюжка захисту файлів допомагає показати, що інформація залишається вільною від будь-яких маніпуляцій або адаптації. Також дуже важливо уникати будь-якої форми пошкодження файлів з інших причин, таких як шкода пристрою, що зберігає файли. У більшості випадків суди вимагатимуть доказів того, як цифровий файл потрапив до зали суду.

Програми, розроблені міжнародними групами, зберігають захист після передачі файлів. Безпечне хмарне сховище має зробити те ж саме. Є також способи захисту вашого пристрою від несанкціонованого доступу та підробки.

Поради

Цей розділ Посібника містить ряд практичних порад, які спрямовані на посилення пунктів, наведених вище:

- спробуйте включити візуальні ефекти у відео, щоб допомогти глядачам зрозуміти ширший контекст для інформації. Наприклад, спробуйте надати вигляд на 360 градусів або кілька кутів, довший і коротший діапазон, і так далі. Захоплення більш широкої області, в якій інформація була захоплена з будь-якими відповідними орієнтирами, якщо це можливо.
- використовуйте функції автоматизованих метаданих на вашому пристрої, якщо вони є (наприклад, послуги телефонного GPS).
- використовуйте основні методи зйомок і не порушуйте їх послідовність.
- зберігайте оригінальний файл безпечним способом, крім завантаження в хмару або систему міжнародної організації.
- якщо ви використовуєте додаток eyeWitness, він може допомогти перевірити справжність фотографій та відео. Команда eyeWitness аналізує та каталогізує кадри, перш ніж створювати дос'є для подання до трибуналів, таких як Міжнародний кримінальний суд.⁷
- завжди дотримуйтесь професійних журналістських стандартів.
- робить запис в кольорі, якщо це можливо, і використовуйте більш високу якість записів, наскільки це можливо (наприклад, не менше 4 мегапікселів для фотографій).
- використовуйте стратегії, такі як вимірювальна стрічка або зображення фіксованого розміру (наприклад, рука), щоб показати масштаб, де це актуально
- зберіть інформацію якомога швидше, її якість може погіршитися з часом.
- постарайтеся захопити обличчя, за умови дотримання правил про згоду, де це можливо.

⁷ Дивіться Міжнародну асоціацію юристів «Російсько-українська війна: додаток eyeWitness to Termities фіксує потенційні докази для судових процесів», 18 березня 2022 року, <https://www.ibanet.org/Russia-Ukraine-war-eyeWitness-to-Atrocities-app-captures-potential-evidence-for-trials>.

5. Ресурси

Застосунки для журналістів

- [eyeWitness](#): Додаток, який записує та вбудовує метадані для полегшення автентифікації матеріалу та його використання судами.
- [CameraV and the InformaCam system](#): App, яка допомагає безпечно та приватно фіксувати перевірені фото та відео докази ([див. тут для отримання додаткової інформації](#)).
- [Taggly](#): Додаток для Apple і Android пристроїв, робить відбиток на кадри у вигляді водяного знаку.
- [Storymaker](#): Android додаток з навчанням і шаблони, що допоможуть журналістам зібрати докази.
- [BoxCryptor](#): шифрує файли перед їх експортуванням.

Письмові матеріали

- [Field Guide for Civil Society Documentation of Serious Human Rights Violations](#), Public International Law and Policy Group
- [Video as Evidence Field Guide](#), WITNESS
- [Amnesty International Evidence Lab](#)
- [Canada's War Crimes Project](#)
- [Justice Info Map](#)
- [International Bar Association War Crimes Committee](#)
- [One-page overview on crimes](#), eyeWitness
- [Activists' Guide to Archiving Video](#), WITNESS

Громадські організації

Громадські організації, які підтримують журналістів для збирання доказів воєнних злочинів:

- [EyeWitness](#)
- [Free Press Unlimited](#)
- [WITNESS](#)
- [Clooney Foundation](#)
- [The Centre for Civil Liberties](#)
- [Truth Hounds](#)

Організації, що проводять розслідування з акцентом на Україні:

- [Bellingcat](#)
- [Global Diligence](#)
- [Ukraine 5am Coalition](#)
- [Ukrainian Legal Advisory Group](#)

This guide was prepared by the Centre for Law and Democracy in partnership with News Media Europe

NEWS MEDIA EUROPE